

виконання затверджених на дванадцять п'ятирічку завдань по розвитку матеріально-технічної бази соціально-культурної сфери" // Зібрання постанов уряду Української Радянської Соціалістичної Республіки. – 1987. – № 9. – С. 3–8. 22. Прытыченко П. В. "Инвалид" от рождения / П. В. Прытыченко, И. В. Мурга // Городское хозяйство Украины. – 1989. – № 4. – С. 9. 23. Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 32, спр. 2579, 110 арк.

Юлия Бардашевская

ПОВСЕДНЕВНАЯ ЖИЗНЬ НАСЕЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРА ГОРОДА В ГОДЫ ПЕРЕСТРОЙКИ (1985–1990 ГГ.)

В статье охарактеризована социальная инфраструктура города, проанализирован уровень обеспечения социокультурных потребностей городского населения, установлены причины, сдерживающие развитие социокультурной сферы.

Ключевые слова: повседневность, социальная инфраструктура города, социокультурные потребности, бытовое обслуживание, перестройка.

Julia Bardashevska

EVERYDAY LIVING THROUGH THE PRISM OF SOCIAL INFRASTRUCTURE DURING PERESTROIKA (1985–1990)

The article described the social infrastructure, analyzed the level of socio-cultural needs of the urban population, established reasons that hindered the development of socio-cultural sphere.

Key words: everyday life, social infrastructure, social and cultural needs and public services, perestroika.

УДК 94(477)8

Юрій Гумен

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ ЩОДО ВИРІШЕННЯ УРБАНІСТИЧНО-ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ МІСТ (1960–1980-ТІ РОКИ)

У статті розглянуто природоохоронні проблеми у містах Західної України та спроби їх вирішення місцевими органами влади у 60–80-ті роки ХХ ст. Відзначено непослідовність міських та обласних органів влади регіону у вирішенні урбаністично-екологічних проблем, їх залежність від директивних рішень центральних органів партійно-державної влади.

Ключові слова: Західний регіон України, місцева влада, екологічна ситуація, природоохоронні дії, командно-адміністративна система.

Перебуваючи впродовж століть у складі різних держав, Західна Україна сформувала свої особливості регіонального розвитку, звичаєвий уклад, розміщення продуктивних сил тощо. Відмінною і характерною її ознакою є відсутність великих густозаселених міст. Сільське населення тут традиційно домінувало над міським. Міста, переважно малі та середні, сформувалися ще в епоху Середньовіччя і відтоді характеризувалися розвинутою переробною галуззю та обслуговували сільськогосподарських виробників. Виняток становили традиційні індустріальні центри газо-нафтопереробної промисловості Львівської та Івано-Франківської областей, де використовувалися незначні природні ресурси.

Початок 60-х років ХХ ст. докорінно змінив сформований традиційний устрій розміщення продуктивних сил регіону, тоді замість традиційно домінуючого сільського господарства розпочалась масова індустріалізація, що зумовила різке зростання міського населення. У місцях компактного розміщення і розробки природних ресурсів з'явилися нові міста, зокрема Нововолинськ (Волинської обл.), Новий Роздол, Новояворівське, Червоноград (Львівської обл.) та інші.

Будівництво нових промислових об'єктів відбувалося на кошти союзних і республіканських міністерств, котрі були зацікавлені насамперед у найшвидшому будівництві підприємства й отриманні виробленої ним продукції. Дуже часто науково-дослідні і проектні інститути помилялися у питаннях розробки технологічних процесів, особливо на підприємствах хімічної промисловості [3, арк. 38]. Ці прорахунки зумовлені передусім планово-директивними методами ведення народного господарства в тодішньому СРСР.

Виконання та перевиконання планових показників активно заохочувалося органами партійно-державної влади усіх рівнів. Згідно з указом Верховної Ради УРСР в грудні 1962 р. на території республіки утворено 7 економічних районів. Західна Україна увійшла до складу Львівського економічного району [21, с. 273]. Темпи промислового приросту в цьому районі на початку 1960-х років були набагато вищими від середніх у республіці. Питома вага промисловості у валовій промисловій продукції, випущеній у Львівському економічному районі, становила 70 %. Тут діяли 347 великих промислових підприємств [22, с. 345]. Зростання економічної потужності Західного регіону України відбувалося і після ліквідації Львівського економічного району в 1965 р.

Урбаністичні перетворення, пожвавлені швидким промисловим розвитком, значно змінили ландшафтно-архітектурне формування міст, їх забудову. Планування розвитку міст тепер повністю залежало від наявності великих промислових об'єктів Міста втратили свій сформований соціально-культурний сенс, що передбачав задоволення всіх матеріальних, культурних і духовних потреб людини, і перетворилися на комплексні резервації робітників певної галузі чи декількох галузей народного господарства. Тоді спочатку закладалися виробничі потужності, а згодом із залишкових фондів виділялися кошти на будівництво житла, об'єктів комунальної та соціально-культурної сфери. Планування капіталовкладень на житлове, комунальне і соціально-культурне будівництво у містах регіону проводилося з обов'язковим врахуванням потреб промислових підприємств [4, арк. 10].

Примусова швидка індустріалізація західного регіону України зумовила порушення стану навколишнього середовища та фізичного стану населення міст. Масова забудова різних промислових виробництв супроводжувалася відсутністю інженерного вирішення негативного впливу на екологічний стан всередині і навколо об'єкта. Так, у структурі Львівського економічного району не було передбачено організації, котра займалася би вивченням екологічних проблем і проводила елементарні підрахунки забруднення навколишнього середовища в містах [5, арк. 22].

В умовах радянської командно-адміністративної системи управління інтереси суспільства переважали над задоволенням мінімальних проблем окремої особи чи громади. Жодного впливу на рішення щодо розміщення індустріальних виробництв на своїй території територіальна громада міста чи селища міського типу не мала. Власне й поняття такого у системі партійних і радянських органів не було. Міська чи селищна рада не могла вплинути на розміщення або нерозміщення того чи іншого підприємства на підвідомчій їй території. Рішення щодо цього на місцевому рівні приймалися обкомом Компартії України (КПУ) та облвиконкомом на запит або пропозиції, а фактично – за вказівкою, союзних і республіканських міністерств [6, арк. 51]. Переважно питання розміщення виробничих об'єктів вирішувалися одразу й позитивно. Решта проблем, пов'язаних зі зведенням проектних потужностей, лягали на плечі замовника, котрий з цього моменту був господарем території та нікому не звітував за стан справ на ній, забезпечуючи роботою мешканців міста.

Приймаючи рішення щодо розміщення промислових об'єктів, ніхто не передбачав шляхи вирішення екологічних проблем, які виникнуть в результаті їх діяльності. Основним аргументом було вирішення проблем народного господарства республіки і країни. Так, згідно з постановою ЦК КПУ і Ради Міністрів (РМ) УРСР від 9 березня 1960 р. № 367 "Про заходи прискорення введення в дію нових потужностей по калійним добривам і забезпеченням ними сільського господарства" Львівський раднаргосп і проектна організація "Дніпрохімпроект" спроектували будівництво потужного калійного комбінату в смт. Стебник на Львівщині. Місце для будівництва було обрано у декількох кілометрах від міста Трускавця, що вже тоді було всесоюзною здравницею, обслуговувало понад 70 тис. осіб щорічно і постійно нарощувало кількість лікувальних корпусів. Для тодішніх можновладців усіх рівнів не було секретом, що зведення підприємства, де поруч із розробкою покладів солі і концентрації значної кількості техніки і транспорту будуть збудовані збагачувальна фабрика, робітниче селище на 10 тис. осіб й інші об'єкти-супутники калійного комбінату, призведе до забруднення повітря, засолення ґрунту, пошкодження лісових масивів – загалом завдасть непоправної шкоди курорту в Трускавці, суттєво погіршить його санітарно-лікувальний стан і кліматичні умови. Однак органи центральної і місцевої влади не цікавило неминуче погіршення екологічної ситуації в майбутньому.

Лише Українська рада професійних спілок (УРПС), у відомстві якої було декілька оздоровчих комплексів в Трускавці, заявила про поспішність і необґрунтованість будівництва калійного комбінату. Стверджувалося, зокрема, що обране для такого будівництва місце недостатньо вивчене стосовно впливу гірничих виробок на гідромінеральну базу курорту. Занепокоєння зумовив той факт, що озеро Луговина, розташоване на поверхні біля діючої шахти неподалік Стебника, повністю увійшло в гірничі породи і зникло [7, арк. 57].

Однак застереження УРПС не зупинили високопоставлених партійних та урядових чиновників. Величезний калійний комбінат запрацював. У 1962 р. випуск ним продукції зріс порівняно з 1950 р.

удев'ятеро [23, с. 79]. Екстенсивний спосіб, заснований на відсталих технологіях промислового виробництва складних хімічних сполук і виварної солі, завдав чималої шкоди ґрунтам, довкіллю і здоров'ю жителів. За неповні 10 років роботи комбінату шкідливі відходи перевищили усі максимально допустимі концентрації: по пилу – до 6 разів; жирних кислотах – у 2, 6 рази; випарах соляної кислоти – до 10 разів; сірниковому газу – у 1, 8 рази [8, арк. 43].

Екологічна ситуація у санітарній зоні підприємства, а також на території Стебника і Трускавця стала критичною. На неодноразові скарги населення і відповідні дії природоохоронних організацій Львівський обком КПУ та облвиконком скерували листа 14 жовтня 1971 р. № 1/2199 у Міністерство хімічної промисловості СРСР з проханням вирішити питання щодо зниження кількості викидів пилу і газу в атмосферу системами газоочищення Стебниківського калійного комбінату. 9 грудня цього ж року надійшла відповідь, у якій говорилось, що "в 1974 р. шляхом виконання певних заходів шкідливі викиди в атмосферне повітря не будуть перевищувати санітарні норми" [8, арк. 44].

Цих запевнень керівництва важливої ланки народного господарства СРСР для керманців Львівщини виявилось недостатньо. Отже, замість термінового подолання катастрофічної ситуації зі станом атмосферного повітря, що загрожувало життю і здоров'ю людей, керівники області обмежилися стандартними бюрократичними відписами. Позиція міністерства теж є типовою у цей час: два місяці знадобилося йому для відповіді на офіційний запит і дано нічим не підкріплену обіцянку за три роки вирішити проблему, причому життєво важливі інтереси населення забруднених територій до уваги не бралися.

Така звична безвідповідальна позиція органів місцевої і центральної влади загострила надалі і без того непрості екологічні проблеми прилеглих до комбінату урбанізованих територій. Водночас його керівництво, не виконуючи екологічних застережень, постійно нарощувало обсяги промислового виробництва (за 3 роки вони зросли на 92 %) [8, арк. 45]. Від середини 1960-х років Стебниківський калійний комбінат став одним з найбільших забруднювачів навколишнього середовища західного регіону України. Разом з тим кількість населення за роки освоєння Стебниківського калійного родовища значно зросла. Однак про стан здоров'я мешканців цього містечка і прилеглих територій ніхто з проектувальників нового суспільного ладу не задумувався.

На початку 1950-х років на найвищому державному рівні прийнято рішення збудувати Роздольський гірничо-хімічний комбінат і закласти його робітниче селище. З цього часу розпочалася хижацька експлуатація одного з найбільших в Європі покладів сірки та загострення шлейфу екологічних проблем у індустріально насиченому районі Львівщини. Майже за 10 років нарощування нових обсягів виробництва цей комбінат став одним з найбільших забруднювачів не лише атмосферного повітря, а й водних ресурсів річки Дністер [9, арк. 51].

Забудова малих і середніх міст Західної України супроводжувалася конкуренцією керівництва областей за право розміщення індустріальних об'єктів на своїй території. Зведення нових великих промислових підприємств вважалося престижним і приносило області значні кошти.

Бажання нарощення економічних потуг області дуже часто наштовхувалося на непродумані дії органів місцевої влади, що завдавало значної шкоди довкіллю та створювало критичну екологічну ситуацію у майбутньому. Прикладом таких дій може слугувати досвід міста Мукачево на Закарпатті. У його "зеленій зоні" у 1960–1970-ті роки рішенням облвиконкому відведено під розробку 5 кар'єрів різних відомств ділянки загальною площею майже 100 гектарів. Окрім того, відведено більше 200 гектарів на спеціальні об'єкти Прикарпатського військового округу. Це значно скоротило площу приміських зелених насаджень. Експлуатація андезитного кар'єру, що велася з 1974 р., супроводжувалася постійною вирубкою лісів і зниженням рівня поверхні, змінила рельєф місцевості, чим відчутно порушила екологічну ситуацію в місті. І лише в 1987 р. місцеві органи влади зрозуміли фатальність необґрунтованих рішень періоду тотальної індустріалізації, відкинувши нав'язливі пропозиції розмістити на згаданій території новий кар'єр. Мотивуючи своє рішення, керівництво області, зокрема, акцентувало увагу на тому, що закладення цього кар'єру було порушенням статті № 100 Земельного кодексу УРСР, котра забороняє у приміській "зеленій зоні" будівництво об'єктів, не пов'язаних із захисними та санітарно-гігієнічними функціями "зелених зон" [9, арк. 51]. На жаль, формування досвіду вирішення урбаністично-екологічних проблем органами місцевої влади проходило як подолання кризових явищ.

Погіршення екологічної ситуації у більшості міст регіону стало результатом роботи великих виробничих підприємств. Використання застарілого обладнання, відсутність якісних очисних споруд на більшості промислових об'єктів, невиконання найелементарніших санітарних приписів стало характерною ознакою індустріалізації західного регіону України. За таких умов місцеві органи влади не могли не ігнорувати цієї проблематики, однак і вирішувати екологічні проблеми ніхто не поспішав. Їх дії обмежувалися традиційними засіданнями, рекомендаціями і рішеннями, виконання яких максимально затягувалося. Так, наприклад, у Закарпатській обл. в 1969 р. проводилася

перевірка стану будівництва очисних споруд на промислових підприємствах. За доповідними різних контролюючих органів та громадськості проблема обговорювалася у облвиконкомі, розроблялися конкретні заходи щодо прискорення будівництва очисних споруд на індустріальних об'єктах області. Питання прискорення будівництва очисних споруд комунального господарства обговорювалися на засіданні обласної депутатської комісії з охорони пам'яток природи та на сесії обласної ради депутатів трудящих, яка прийняла рішення стосовно поліпшення і прискорення будівництва очисних споруд [10, арк. 65].

Однак через рік після прийняття таких важливих рішень органами місцевої влади робота очисних споруд на підприємствах не лише не покращилася, а й погіршилася. Так, із загальної кількості 21391 тис. м³ в рік забруднених стоків комунальними господарствами області скидалися 6897 тис. м³ в рік або 32,2 %. Замість 10 нових об'єктів очисних споруд, котрі передбачалося ввести в дію на промислових підприємствах області, фактично запрацювали 8. На будівництво каналізації міста Хуста із запланованих 200 тис. крб. підрядними організаціями використано лише 123 тис крб., а трест "Львівспецкомунбуд" використав лише 66,7 % коштів на будівництво каналізації у м. Берегово [11, арк. 72].

Аналогічна ситуація була в усіх областях західного регіону України. Дуже часто міська влада обмежувалася у вирішенні екологічних проблем проведенням перевірок і прийняття за їх результатами рішень, які не виконувалися, оскільки не підкріплювалися реальними фінансами і технічними можливостями. Так, після подібних перевірок на 4 об'єктах виробничої сфери у Тернопільській обл. з'явилася рішення облвиконкому від 23 листопада 1968 р. за № 68 "Про стан та заходи щодо охорони атмосферного повітря від викидів промислових підприємств і автотранспорту" [12, арк. 60]. Але оснащення цих підприємств газоочисними спорудами не було навіть заплановано, мовляв, у відсотках частка забрудненості атмосфери в області дуже низька [13, арк. 12]. Здолбунівська районна рада народних депутатів трудящих на Рівненщині, враховуючи складну екологічну ситуацію в цьому містечку, що зумовлена катастрофічними викидами в атмосферу місцевого цементно-шиферного комбінату, ще в листопаді 1968 р. виробила заходи щодо покращення санітарної безпеки [14, арк. 1].

Однак перманентних заходів безпеки виявилася замало. Частина виробничих потужностей комбінату була розміщена в центрі жилої забудови міста та огорожена санітарною захисною зоною. На підприємстві не було жодних пило-газоочисних споруд [15, арк. 24], а щодоби викиди в атмосферне повітря становили 50 тонн і як наслідок – запиленість у Здолбунові у десятки разів перевищувала максимально допустимі норми. Зусиль місцевої влади вистачило на деякі "косметичні" заходи з метою покращення умов праці на робочих місцях і санітарної ситуації навколо підприємства. Тільки на початку 1980-х років РМ УРСР спромоглася заморозити шкідливе для життя та здоров'я людей виробництво в Здолбунові [16, арк. 51].

Такі ж процеси відбувалися на іншому величезному цементно-гірничому комбінаті у Миколаєві Львівської обл., де наприкінці вказаного десятиліття оголошено зону екологічного лиха. Тоді вже зусиль уряду республіки було замало для локалізації небезпеки.

Екстенсивне ведення економіки передбачало активне використання водних запасів промисловими підприємствами західного регіону України. Інтенсивного водоспоживання вимагали складні і почасти застарілі технологічні процеси виробництва. Внаслідок цього водні ресурси різко вичерпувалися, а величезні неочищені викиди підприємств забруднювали річки та водойми. Місцева влада намагалася вплинути на покращення цієї непростой ситуації. В усіх областях регіону чиновники директивними методами шукали шляхи впливу на керівників промислових підприємств, а у разі критичності ситуації зверталися за підтримкою до республіканських органів влади.

Так, у 1975 р. проведений рейд перевірки стану роботи очисних споруд на підприємствах Закарпатської обл. Його результатом стало закриття Берегівського шкіряного заводу, що упродовж десятків років працював без очисних споруд, і попередження керівників деяких підприємств про відповідальність за забруднення вод. Через незабезпечення очистки забруднених стоків і затягування будівництва очисних споруд не вводилася в експлуатацію упродовж двох років шахта № 9 Солотвинського сольового рудника. За допущення порушень і забруднення водойм керівників підприємств позбавляли премій та штрафували. Постановою бюро обкому КПУ та облвиконкому від 28 жовтня 1975 р. № 110 були визначені заходи для пошкваллення будівництва очисних споруд, впровадження зворотного водопостачання, охорони зовнішнього середовища від забруднення [17, арк. 16]. Проте через чотири роки ситуація практично не змінилася на краще. На 23 підприємствах області очисні споруди працювали неефективно, як наслідок – 1061 тис м³ в рік неочищених стічних вод. План будівництва і введення потужностей водоохоронних пристроїв було виконано на 84 % [18, арк. 16].

Природоохоронні дії місцевої влади на Львівщині також не принесли покращення екологічної ситуації. Так, у березні-грудні 1969 р. прийнято 10 природоохоронних рішень і постанов [1, арк. 48], але якісного покращення екологічної ситуації в області не відбулося. Разом з тим обком та облвиконком активно проводили політику індустріального зростання, нарощення потужностей промислових підприємств. Львівські керівники постійно зверталися в ЦК КПУ і РМ УРСР, республіканські та союзні міністерства і відомства з проханнями про розміщення на території області нових підприємств, діяльність яких не пов'язана з обслуговуванням населення [2, арк. 48].

З введенням додаткових потужностей на виробничих підприємствах урбаністично-екологічні проблеми у західному регіоні України наростали і поглиблювалися. Пріоритетним завданням діяльності місцевих органів влади було забезпечення сталого промислового розвитку. Однак фактичне керівництво цим розвитком зосереджувалося в руках директорів підприємств, які були джерелом забруднення. Тому першочергово вирішувалися проблеми виробництва, а вже потім, наскільки було можливо, – його негативного впливу на довкілля. Крім того, виробничі підприємства працювали на поповнення бюджету області, тож органи місцевої влади, зазвичай, "закривали очі" на кричущі порушення природоохоронного законодавства та різкі факти екологічної небезпеки.

Надмірна індустріалізація міст західного регіону України вже на початку 1970-х років призвела до зношення їх основних житлово-комунальних фондів. Так, у листі першого секретаря Львівського обкому КПУ В. Добрика до першого секретаря ЦК КПУ П. Шелеста зазначалося, що у Львові 2200 будинків житловою площею 180 тис. м² з наявних 3413 перебували в аварійному чи напіваварійному стані, у них проживали понад 4 тис. сімей. Крім цього, у підвальних приміщеннях мешкали 220 сімей [19, арк. 150]. Вкрай незадовільно вирішувалося питання спорудження комунікацій в забудові нових житлових масивів міста. У шести з них технічна документація була, але кошти обсягом 7 млн крб. на будівництво комунікацій п'ятирічним планом не були передбачені. Враховуючи стан, який склався в житлово-комунальному господарстві обласного центру та його специфічні умови (зокрема, значна частина населення підтримувала безпосередні родинні зв'язки з сім'ями, що проживали за кордоном), обком партії просив розглянути і вирішити питання про включення Львова у план повної реконструкції [19, арк. 151–154].

З подібними проблемами зіткнулися майже усі обласні центри регіону, за винятком хіба Тернополя, котрий повністю перебудувався через значні руйнування під час Другої світової війни.

Проблему переселення сімей з підвальних і напівпідвальних приміщень центральної частини Львова вирішувати міській владі довелося самотужки. Ще в 1963 р. на спільному засіданні обкому партії та облвиконкому при обговоренні питання "Про серйозні недоліки в забудові жилих масивів в містах Львівської області" відзначалися серйозні недоліки у забудові житлових масивів Львова, Дрогобича, Стрия, Червонограда й інших міст [20, арк. 169].

Наприкінці 1980-х років місцеві органи влади західного регіону України займають більш принципову позицію щодо вирішення урбаністично-екологічних проблем. Поштовхом до таких дій стала демократизація суспільного життя і зростання громадської активності населення. Яскравим прикладом зростання ваги екологічних проблем, особливо після Чорнобильської трагедії, є прийняття у квітні 1989 р. бюро Рівненського обкому КПУ постанови "Про недоречність нарощування потужностей на Рівненській АЕС та необхідність зупинки її подальшого будівництва". Підставою прийняття цього рішення були численні протести громадян, стурбованих екологічною ситуацією та небезпекою втрати історико-культурних пам'яток в області [20, арк. 170].

Основною проблемою, що поглибила у 60–80-і роки ХХ ст. урбаністично-екологічні проблеми у містах Західної України, як і в усього СРСР, була власне суть радянської командно-адміністративної системи. Принципи домінантності суспільного над особистим були характерними ознаками життєдіяльності соціалістичного тоталітарного суспільства. Діяльність органів державної влади і місцевого самоврядування була далекою від демократії. Партійно-державна система нав'язувала людям ілюзорні, далекі від реальності переконання, цінності й моральні норми. Інтенсивне зростання міст і розбудова їх промислового потенціалу відбувалися всупереч природно-історичним закономірностям розвитку регіонів України, зокрема західного, погіршували екологічну ситуацію.

Система органів місцевої влади не відображала у своїй діяльності реальні суспільно-політичні настрої, соціальні сподівання і духовні потреби населення. Основна проблема місцевої влади – її недемократичність. Така влада не представляла інтереси людей, а слухняно виконувала вказівки вищого партійно-державного керівництва. Місцева влада передусім дбала про розбудову промислових підприємств і збільшення їх потужності, а вже потім намагалася вирішувати екологічні проблеми, що виникали внаслідок виробництва.

Особливо катастрофічною була ситуація у містах, де на відносно невелику кількість населення працювало потужне виробництво. За таких умов на певному промисловому об'єкті трудилося

майже усе працездатне міське населення, а отже, місцева влада – це фактично керівництво підприємства. Зрозуміло, що така влада прагнула нарощувати виробництво, найчастіше екстенсивне, і була нездатною вирішувати екологічні проблеми, що завдяки такій виробничій діяльності наростали.

Таким чином, можемо відзначити, що основними перепонами в ефективній діяльності місцевої влади стосовно вирішення урбаністично-екологічних проблем у зазначений період були: обмежені законом повноваження міських рад і відсутність у ньому поняття "міська територіальна громада"; командно-адміністративна суть управління державної влади загалом і місцевої влади зокрема; проведення загальнодержавної політики інтенсивної індустріалізації, за якої екологічні питання розглядалися другорядними; постійна недостатність бюджетних коштів і наявних ресурсів; невисокий фаховий рівень кадрів у вирішенні екологічних проблем; світоглядна обмеженість органів влади на всіх рівнях, що була зумовлена недемократичним устроєм і пануванням комуністичної ідеології.

Список використаних джерел

1. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України), ф. 89, оп. 1, спр. 431, арк. 48.
2. ЦДАВО України, ф. 89, оп. 1, спр. 340, арк. 48.
3. Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО України), ф. 1, оп. 31, спр. 3692, арк. 38.
4. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 31, спр. 2765, арк. 10.
5. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 31, спр. 2854, арк. 22.
6. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 31, спр. 64, арк. 51.
7. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 31, спр. 1822, арк. 57.
8. ЦДАВО України, ф. 4778, оп. 1, спр. 318, арк. 43–45.
9. ЦДАВО України, ф. 4778, оп. 1, спр. 332, арк. 51.
10. ЦДАВО України, ф. 4778, оп. 1, спр. 86, арк. 65.
11. ЦДАВО України, ф. 4778, оп. 1, спр. 139, арк. 72.
12. ЦДАВО України, ф. 4778, оп. 1, спр. 53, арк. 60.
13. ЦДАВО України, ф. 4778, оп. 1, спр. 43, арк. 12.
14. Держархів Рівненської області, ф. Р-869, оп. 1, спр. 662, арк. 1.
15. Держархів Рівненської області, ф. Р-869, оп. 1, спр. 517, арк. 24.
16. ЦДАВО України, ф. 4778, оп. 1, спр. 446, арк. 51.
17. ЦДАВО України, ф. 4778, оп. 1, спр. 354, арк. 16.
18. ЦДАВО України, ф. 4778, оп. 1, спр. 431, арк. 16.
19. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 31, спр. 496, арк. 151–154.
20. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 31, спр. 2296, арк. 170.
21. Українська радянська енциклопедія. – К.: Вид-во УРЕ, 1959–1965. – Т. 1. – С. 273.
22. Українська радянська енциклопедія. – К.: Вид-во УРЕ, 1959–1965. – Т. 8. – С. 345.
23. Українська радянська енциклопедія. – К.: Вид-во УРЕ, 1959–1965. – Т. 14. – С. 79.

Юрій Гумен

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОРГАНОВ МЕСТНОЙ ВЛАСТИ ЗАПАДНОГО РЕГИОНА УКРАИНЫ ПО РЕШЕНИЮ УРБАНИСТИЧЕСКИ-ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ ГОРОДОВ (1960–1980-Е ГОДЫ)

В статье рассмотрены проблемы охраны природы в городах Западной Украины и попытки их решения со стороны местных органов власти в 60–80-е годы XX века. Отмечена непоследовательность городских и областных властей региона в деятельности по решению урбанистически-экологических проблем, их зависимость в этом деле от директивных решений центральных органов партийно-государственной власти.

Ключевые слова: Западный регион Украины, городская власть, экологическая ситуация, действия по охране природы, командно-административная система.

Yurij Humen

ACTIVITIES OF WESTERN UKRAINIAN LOCAL AUTHORITIES CONCERNING URBAN AND ENVIRONMENTAL PROBLEMS SOLVING (1960–1980S)

The article covers the environmental problems in the cities of Western Ukraine and local authorities' attempts to solve them in 60–80s of the twentieth century. Inconsistency of municipal and regional authorities in urban and environmental problems solving, their dependence on imperative decisions of central party-state government has been shown.

Key words: Western region of Ukraine, municipal authority, ecological situation, environmental actions, command-administrative system.